

Fremtidens byer 21/08-08

Energiprogrammet i Kristiansand

V/ Rune Rosseland

Prosjektleder

Kristiansand Eiendom

rune.rosseland@kristiansand.kommune.no

Omfang av KE sitt energiprogram

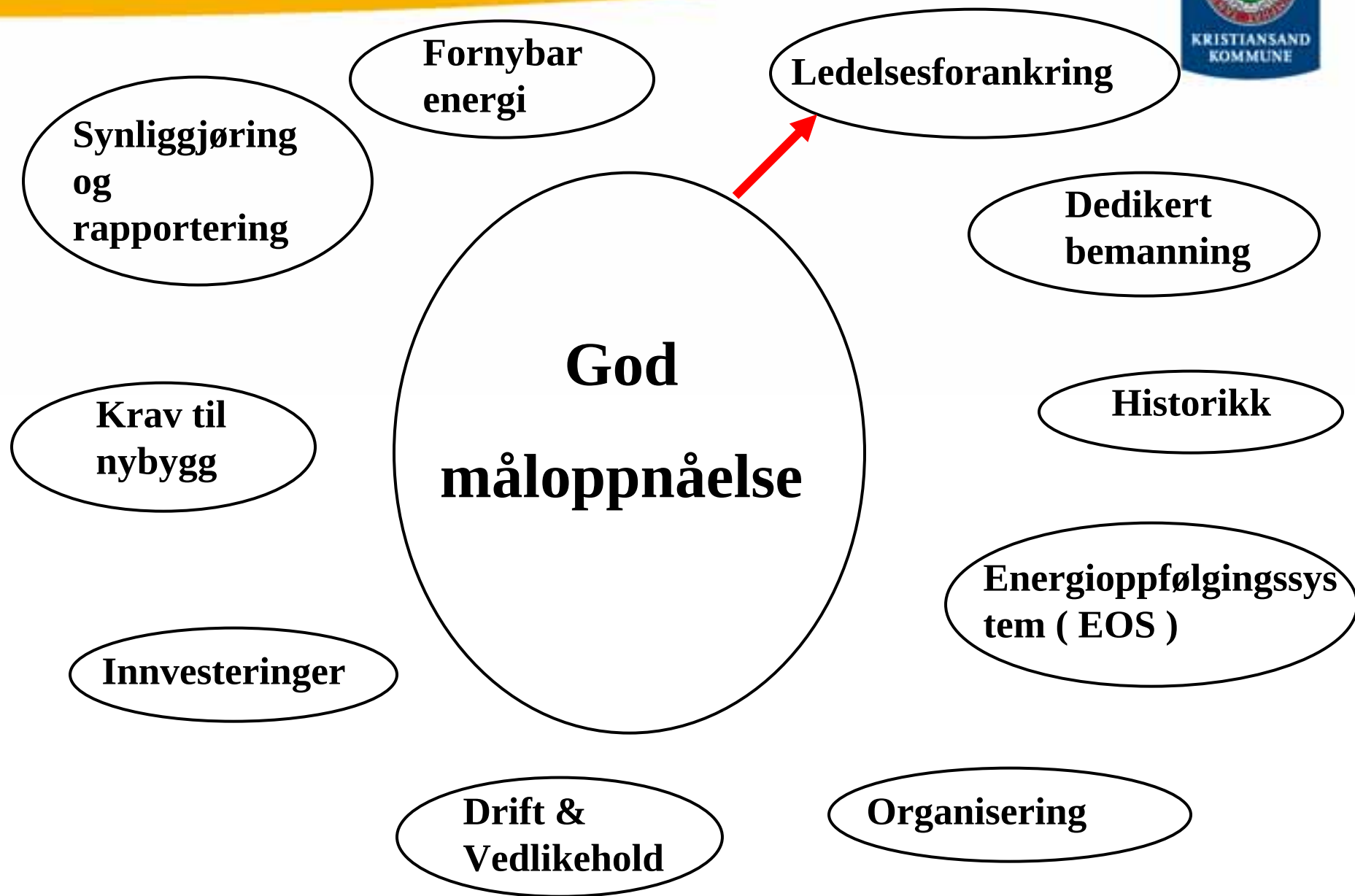
- De 60 største byggene til Kristiansand Eiendom
- Skoler, helsebygg og administrasjon
- Totalt 238.000 kvm oppvarmet areal (snitt 4000 kvm)
- Totalt forbruk i 2006 ca 40 Gwh
- Ca 30 mill i årlige energikostnader

- **Redusere energiforbruket med 10 %**
- **Øke bruken av fornybar energi**
- **Etablere en effektiv energiforvaltning**
- **Erfaringsoverføring til nybygg**

- **Kristiansand Kommune 16 mill**
- **Enova 1,2 mill**
- **Prosjektteam (3 personer)**
- **Vaktmestre**
- **Brukere**
- **Eksterne**

Ledelsesforankring

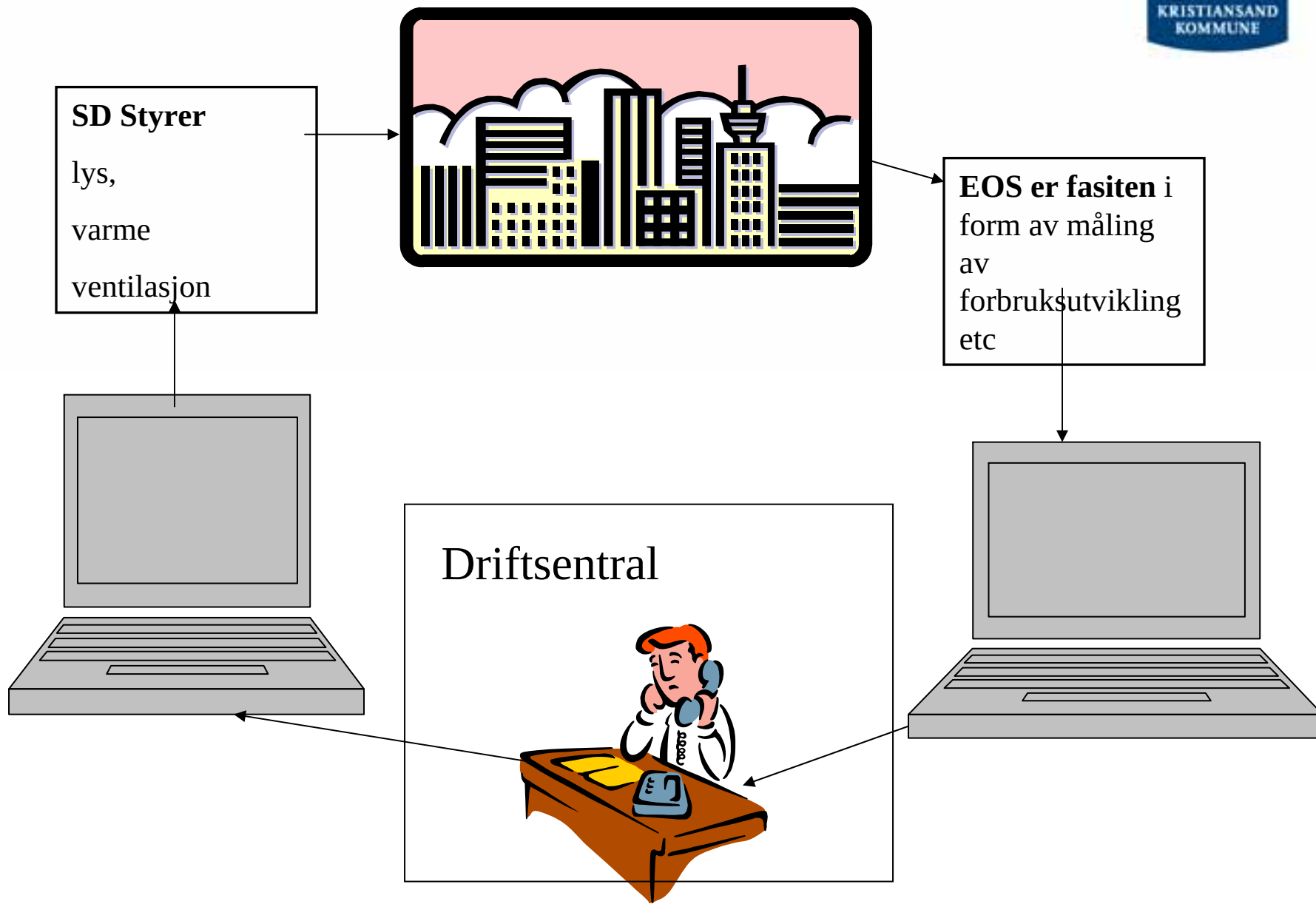

- **Initiativet må komme fra toppen**
- **Sørge for ressurser**
- **Tilrettelegge dedikert bemanning**
- **Støtte nødvendige endringer i drift og ” gamle vaner ”**

- **Fokus og målrettet arbeid er en forutsetning**
- **Kompetanseoppbygging**
- **Erfaringsoverføring mellom bygg**

SD anlegg og EOS ?? Forvirret ?

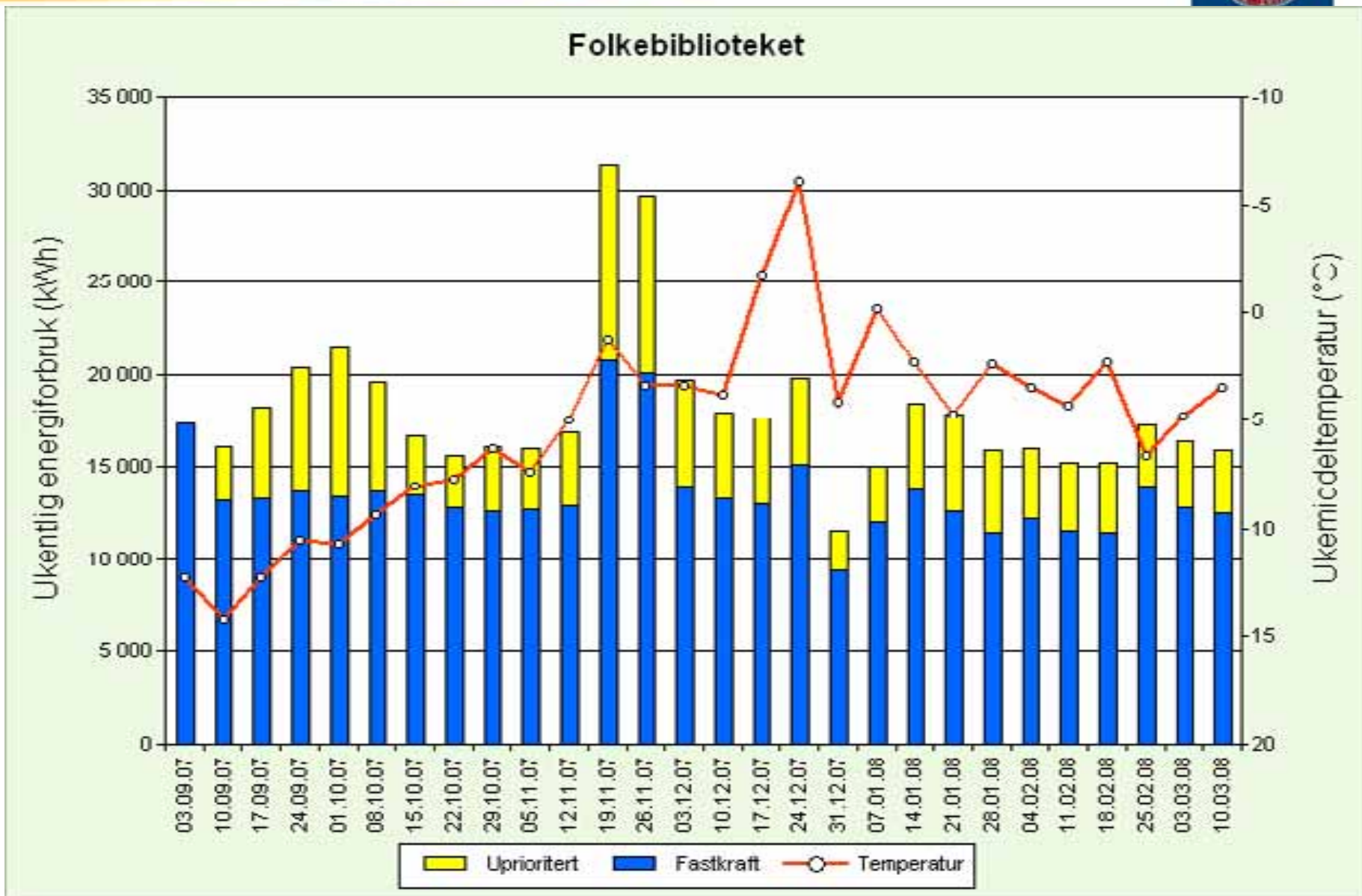

- Dokumentere resultater (Også tabellform)
- Energiprofil / bruksprofil ?
- Oppdage avvik
- Sammenlikne bygg ” benchmarking ”
- Involvere brukere og driftspersonell
- Fakturakontroll
- Elevinnvolvering
- Verifisere nye bygg (Ref ny TEK og energidirektivet)

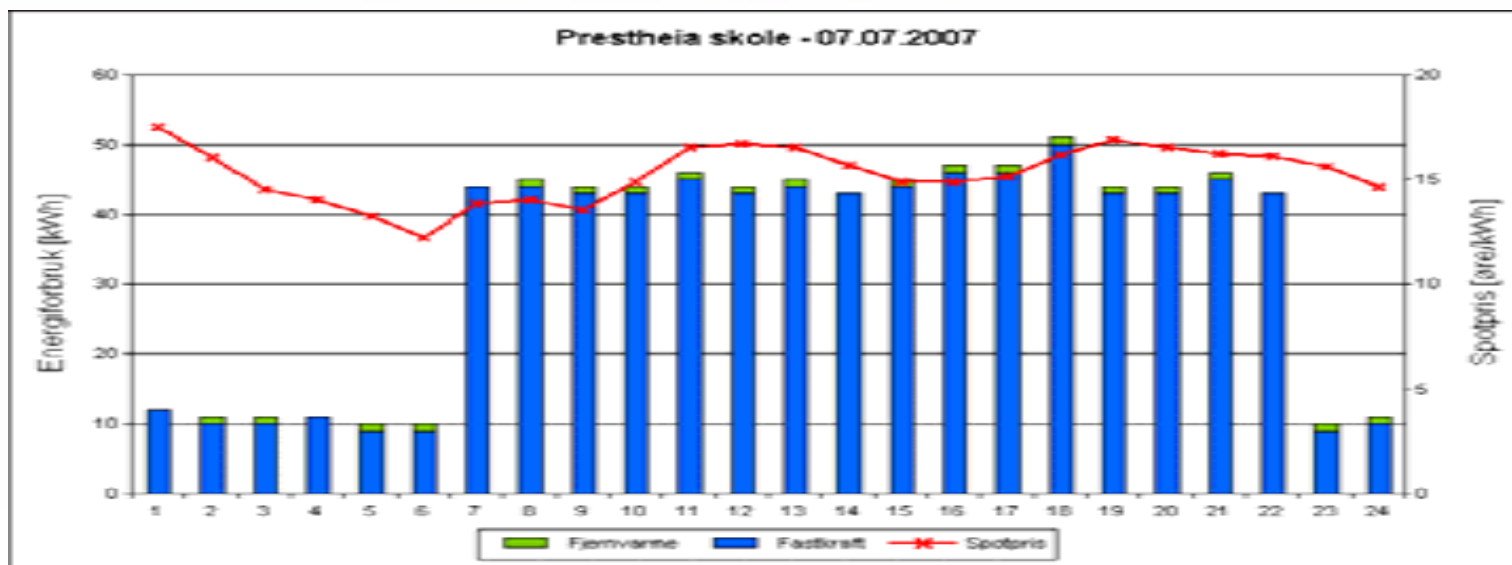
Oppdage ting raskt (Kortintervallkontroll)

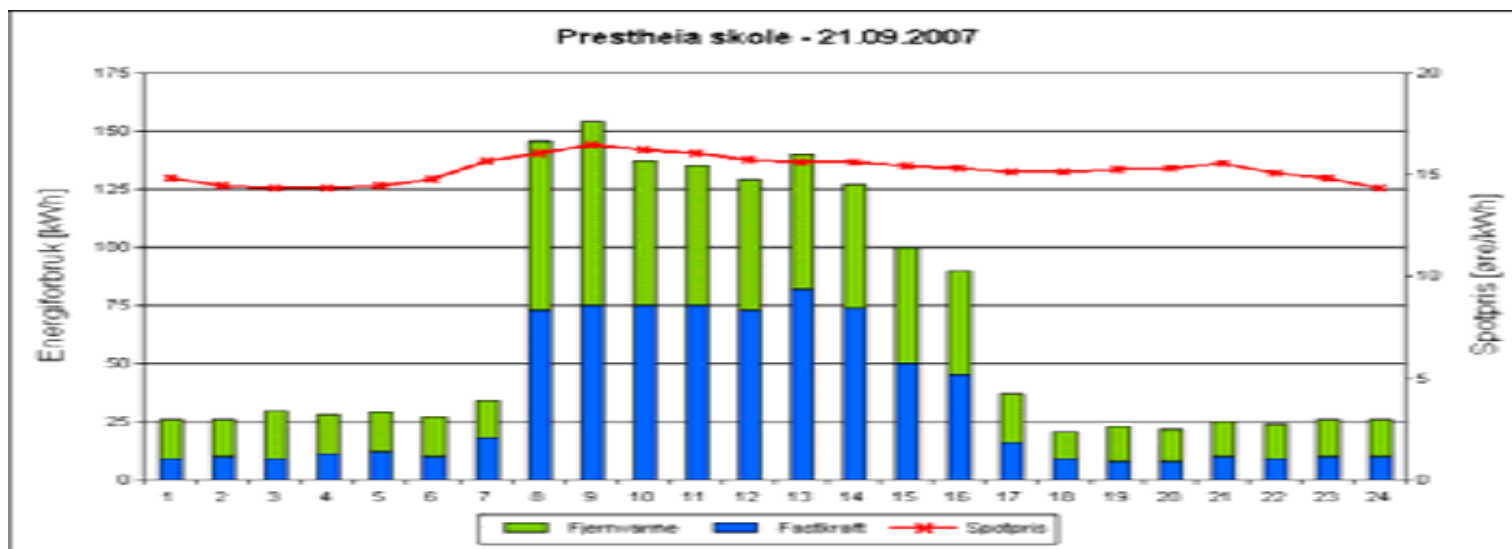
Døgnprofil vha timeverdier

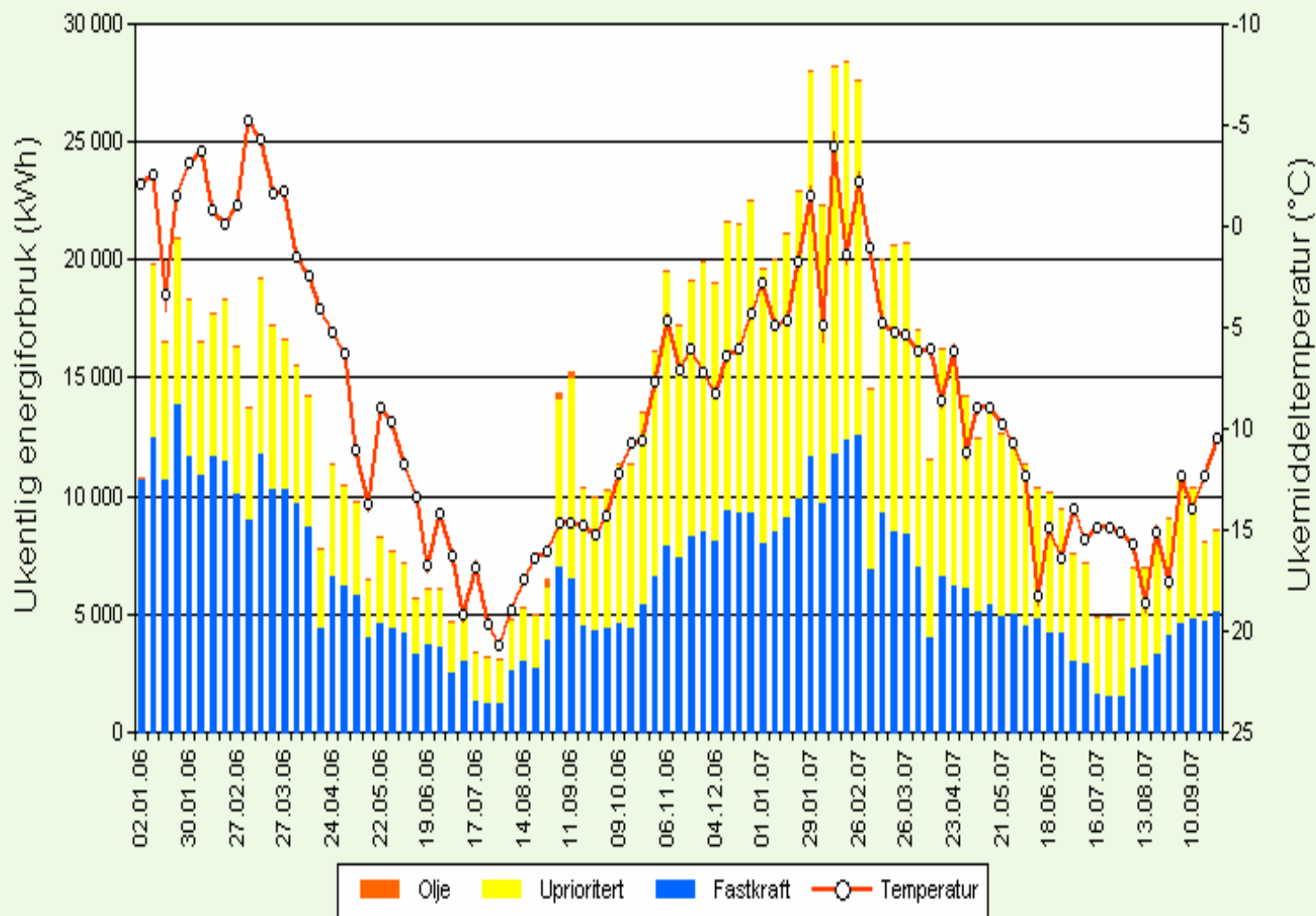
Døgnprofil
før tiltak

Døgnprofil
etter tiltak

Hånes skole

Bildet viser en unormal utvikling fra 11.09.06

AE Nett ble kontaktet.

Vi får tilbakebetalt for 1 år 270.000 kwh

Sammenlikne perioder (År, uke, dag)

Skoler: Energiforbruk pr uke

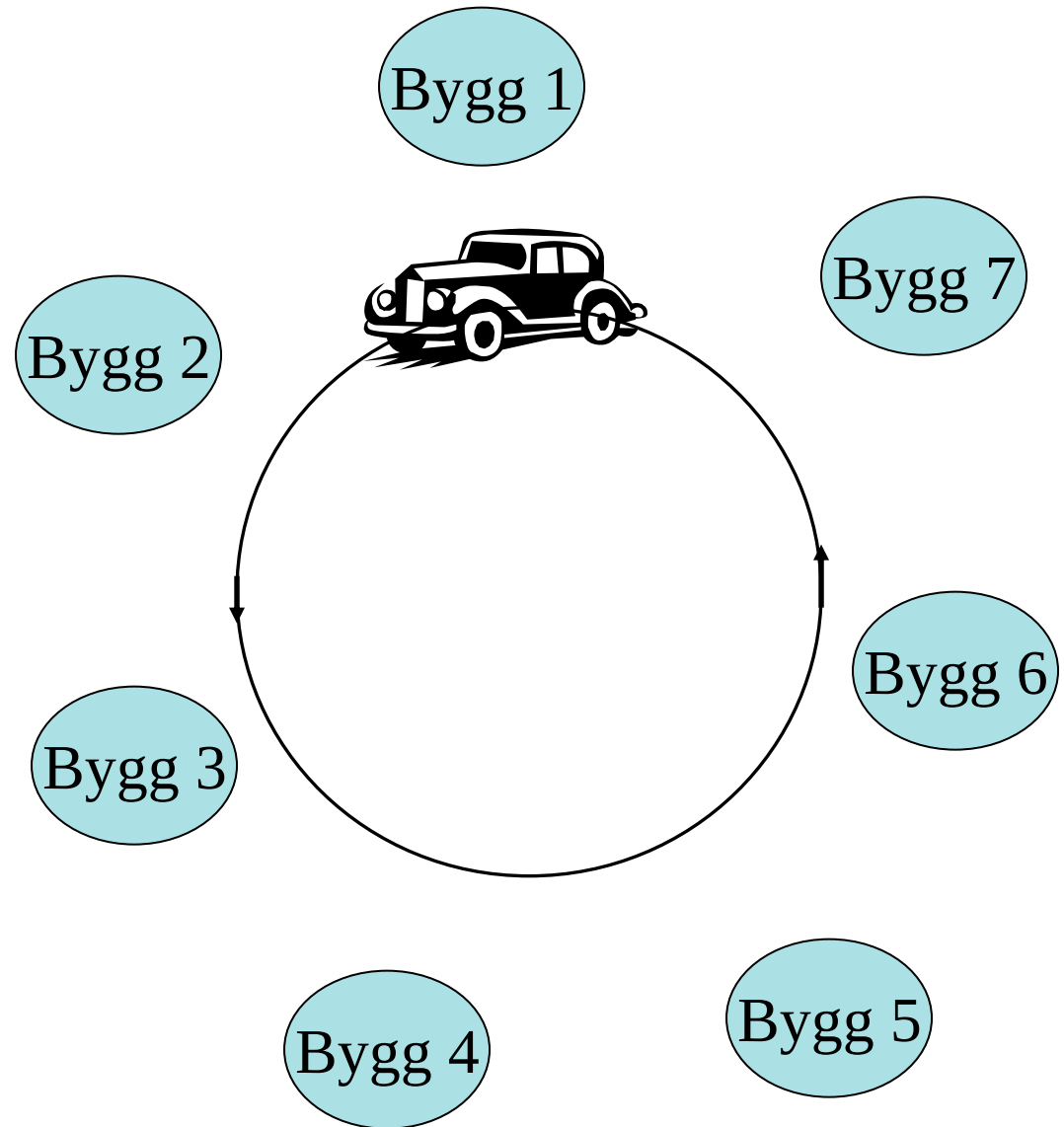
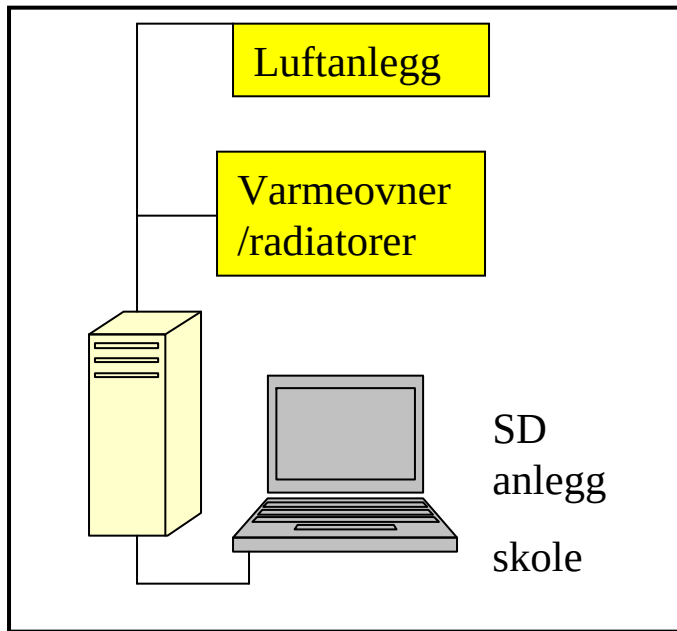

Organisering og drift

Drift SD anlegg

Kjørte fra bygg til bygg

lite effektivt

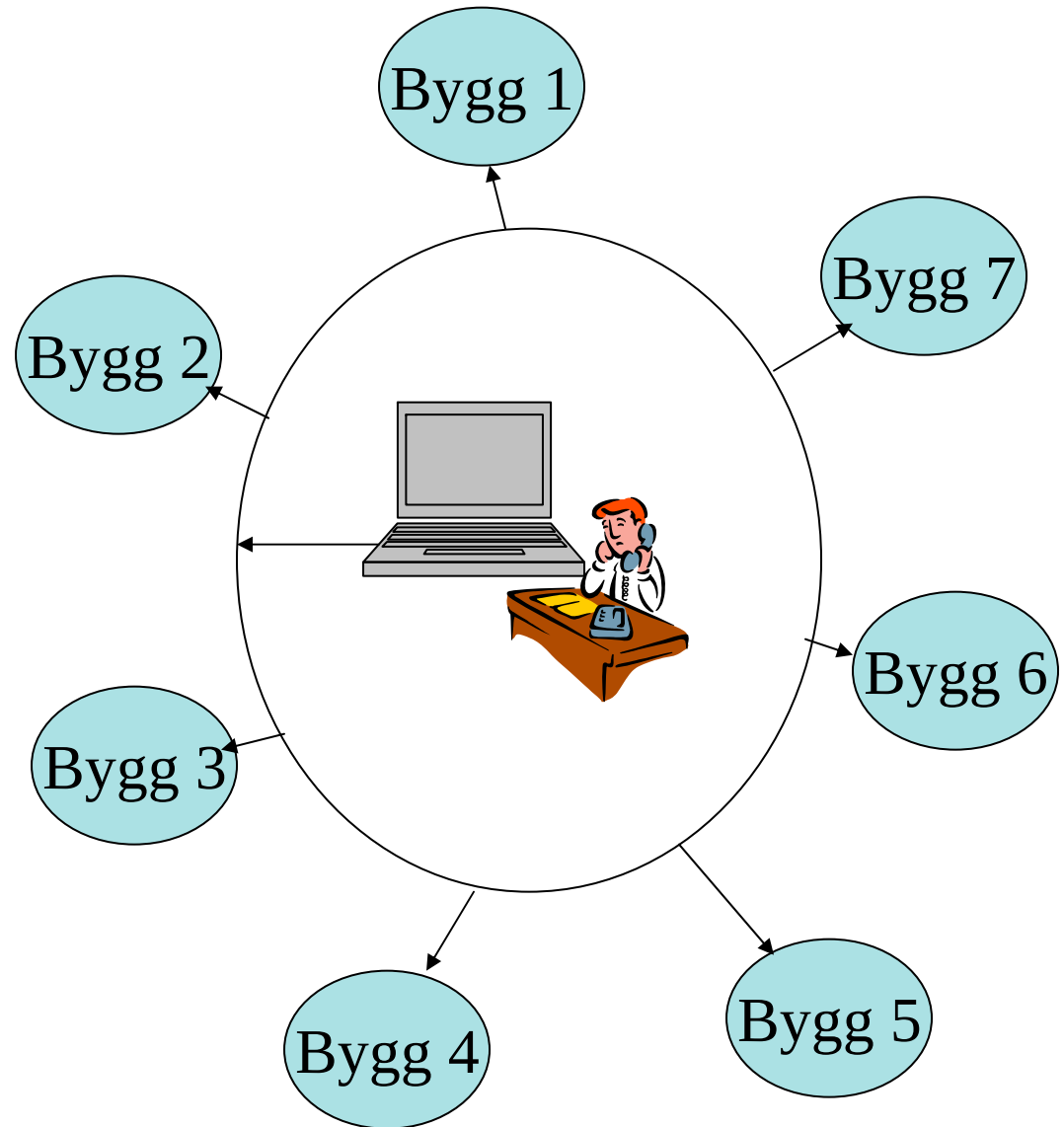
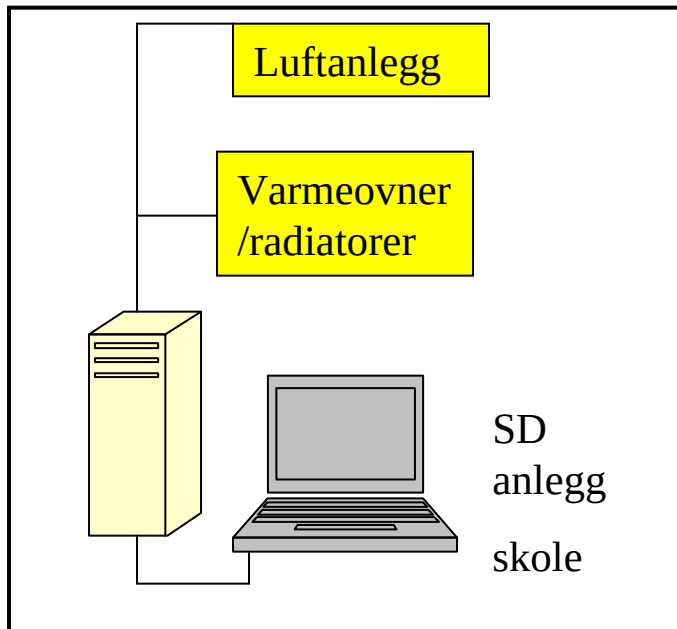

Organisering og drift

Drift SD anlegg

Slik er det blitt

Samme muligheter, men
mye mer effektivt

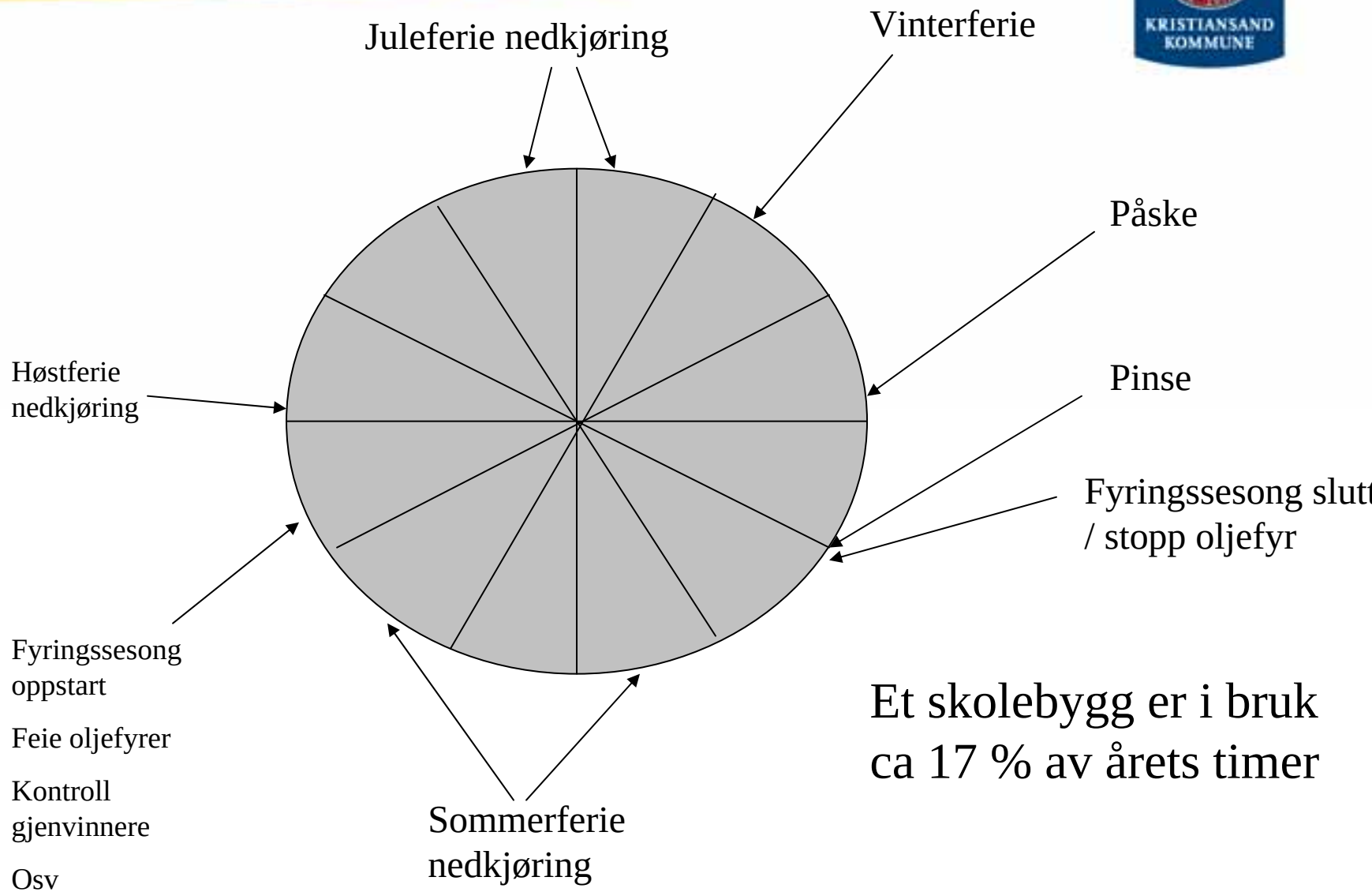

- Dedikerte og motiverte medarbeidere med kompetanse, mandat og ansvar
- Sentralisert drift
- Fast møte
- Energioppfølging   KIK
- Informasjon og samhandling med brukere og driftsorganisasjon og byggeavd
- Aksjonsliste
- ÅRSHJUL , hva, når, hvem
- Periodisk vedlikehold i system
- Tydelige rapporter og synliggjøring
- FOKUSERER PÅ ” The low hanging fruits ”

Prinsipp årshjul / Faste rutiner

Et skolebygg er i bruk
ca 17 % av årets timer

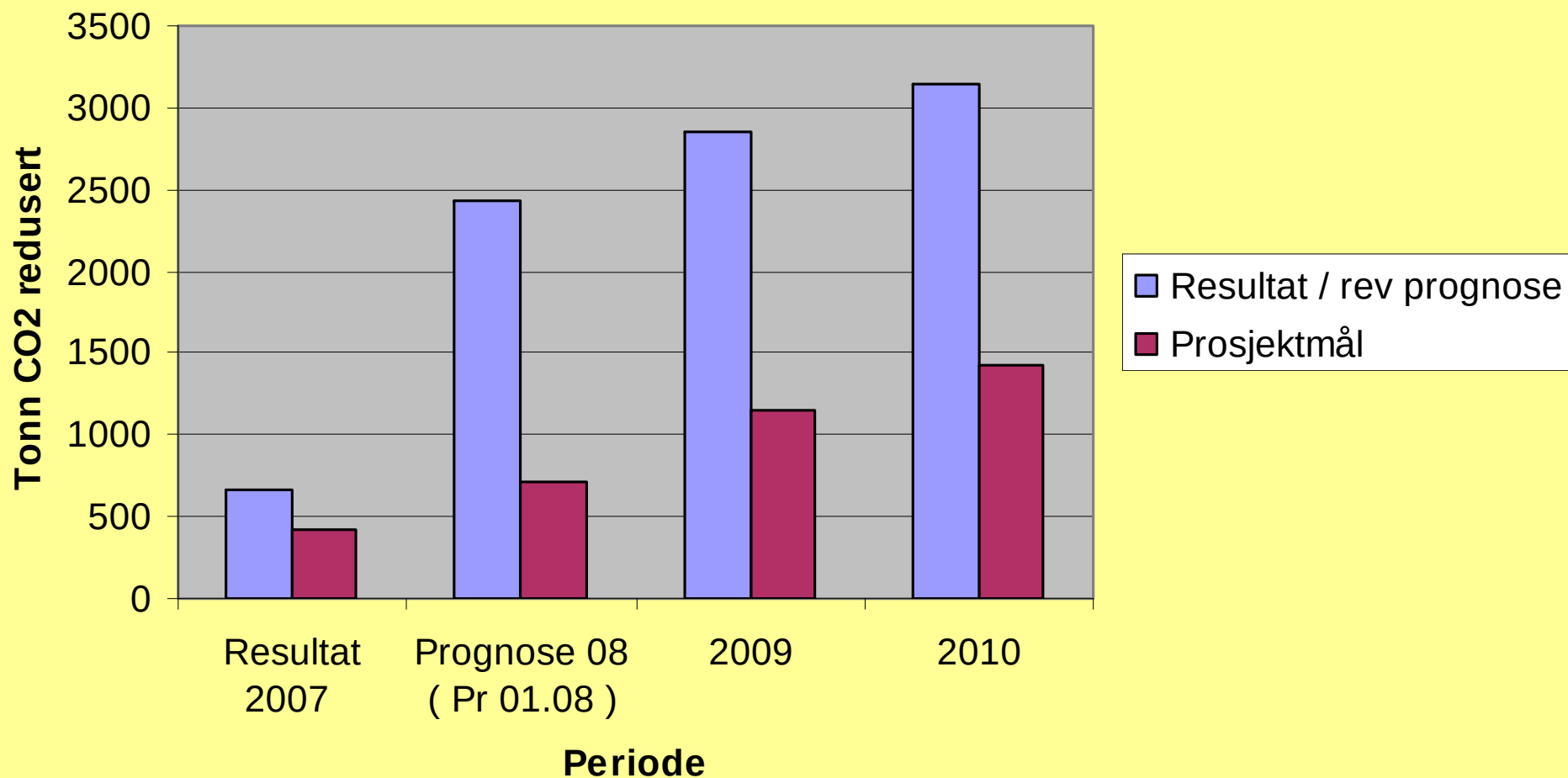
- Økt grad av automatisering og utbygging av SD anlegg
- Effektivisering av varme og ventilasjonsanlegg
  - Funksjonskontroll (Gjenvinnere, styring, ventiler etc)
  - Kalibrering
  - Behovstyring (Mengde og tid)
  - Mer effektive gjenvinnere
- Belysningsanlegg
  - Lyskilder
  - Behovstyring
- Vannbårne systemer
  - Mikroboble utskillere
  - Tilpasning av fyringskurver

- **2 stk BIO pellets anlegg under bygging**
- **36 bygg tilkopleet fjernvarmenettet**
- **1 stk grunnvarmepumpe idriftsatt for skole med godt resultat**
- **Stor fokus på ytterligere fjernvarmetilkoplinger**
- **Varmepumper under planlegging**

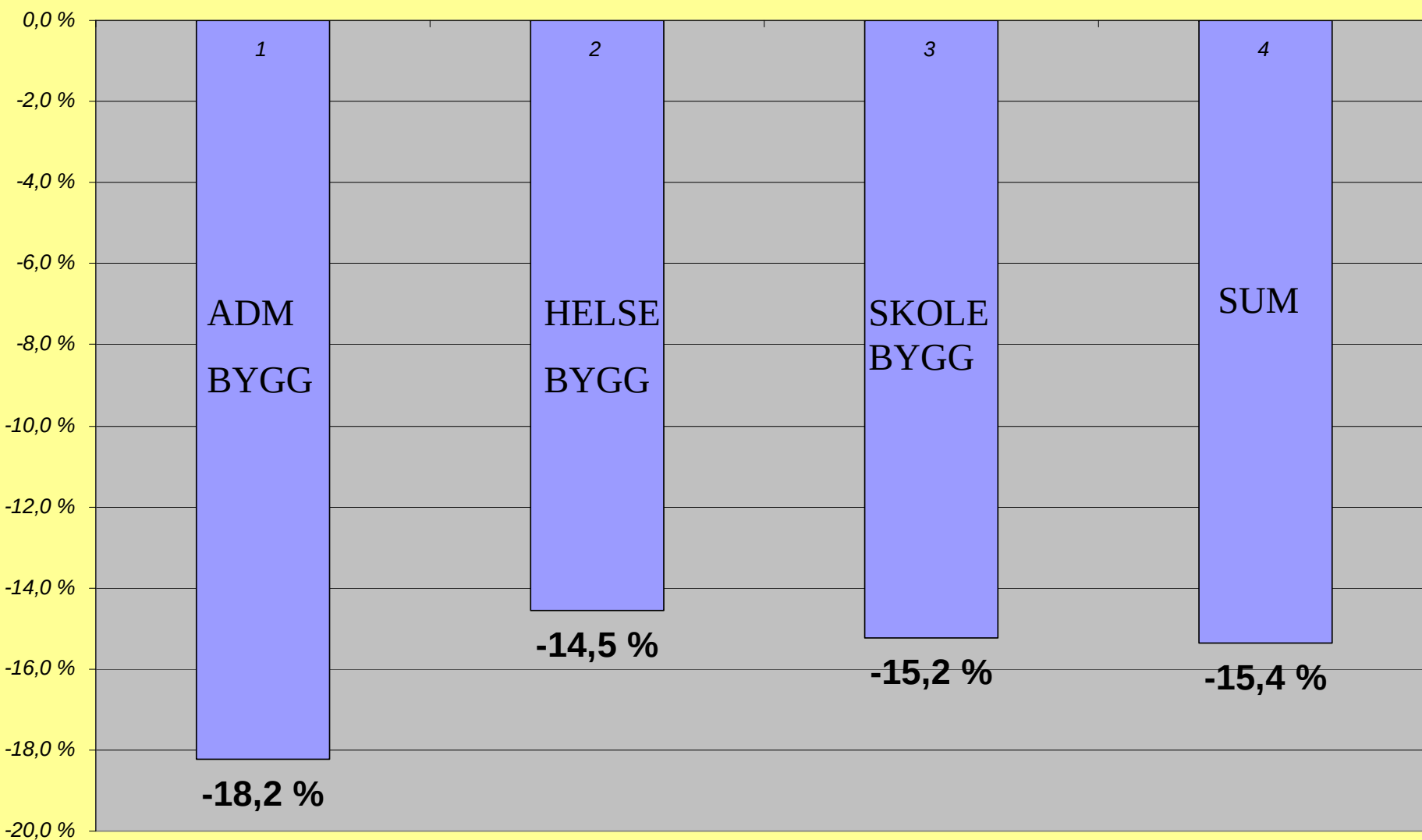
CO2 nedgang

Utvikling i forbruk (Temp korrigert) 2006- 08 (Pr Juli)

ENERGIUTVIKLING KE 06-08 Temp korrigert

- **Forutsetninger**

- KE utgjør om lag 0,0001 % av landets samlede bruksareal til næring og offentlig (SSB)
- Forutsetter 15 % reduksjon
- Pris pr kwh = 80 øre
- 357 gr CO2 pr kwh
- Kommafeil !!

CO2 = 2400 tonn x 10000 = 24 000 000 tonn co2 årlig

NOK = 5 mill x 10000 = 50 milliarder NOK årlig

GWh = 60 000 årlig

Twh = 60 årlig

Eller 90 Altakraftverk !!!! Har jeg regnet feil ? Det virker slik !!

- Økt levetid på teknisk utstyr
- Læring i skolen
- Byggets annenhåndsverdi / utleieverdi
- Økt komfort

- ENØK nytter**
- ENØK lønner seg**
- ENØK sparer miljøet**
- ENØK gir synergieffekter**
- ENØK er moro**
- Lag en plan og kom i gang**

Takk for oppmerksomheten

rune.rosseland@kristiansand.kommune.no

Kristiansand Eiendom